

ODREĐIVANJE MJERODAVNOG PRAVA ZA SPOROVE NASTALE USLJED KLEVETE U ZAKONODAVSTVU BIH: KOJIM PUTEM KRENUTI?

UDK:341.9:343.63

DOI: 10.51558/2712-1178.2025.11.2.157

Pregledni naučni rad

Dr. sc. Šejla Šećerović, docent
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

SAŽETAK

Fokus ovog rada je na složenom problemu rješavanja sukoba zakona u predmetima klevete u pravu Bosne i Hercegovine, te posebice analiziranju i razmatranju težišnih kontakata. Neadekvatnost važećeg kolizionopravnog rješenja za ovu vrstu sporova u Zakonu o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima preuzetom iz bivše Jugoslavije, nameće pitanje pravca budućih reformi za zakonodavca u Bosni i Hercegovini. Budući da su (skoro sve) ostale države bivše Jugoslavije raskrstile s primjenom ovog Zakona, u radu se nastoji izvršiti temeljna komparativnopravna analiza novih rješenja kad je riječ o sporovima nastalim usljed klevete. Cilj je ovog rada pružiti sveobuhvatan uvid u trenutno stanje, te predložiti pravce za reforme koje bi omogućile pravnu sigurnost i poboljšale zaštitu prava građana.

Dok je prvi dio rada posvećen pravu na zaštitu od ugleda i časti kao jednog od prava ličnosti, te njegovoj uređenosti u Bosni i Hercegovini i pojmovnom određenju, drugi dio rada se bavi njegovom zaštitom u okviru međunarodnog privatnog prava i samim Zakonom o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima. Treći dio rada je posvećen napuštanju primjene ovog Zakona u ostalim državama bivše Jugoslavije i analiziranju novih kolizionopravnih rješenja za sporove povodom klevete. U konačnici su u posljednjem dijelu rada dati prijedlozi domaćem zakonodavcu za pravce budućih reformi u ovoj oblasti.

Ključne riječi: mjerodavno pravo, kleveta, reforma, ZMPP

1. UVODNA RAZMATRANJA

Pravo ličnosti je prošlo dug evolutivni put da bi se tek krajem XX stoljeća usljed posljedica Drugog svjetskog rata i isticanja u prvi plan pitanja ljudskih prava, etabliralo u svom punom naučnom kapacitetu. Riječ je o grani prava koja obuhvata skup normi etičko – pravnog poretka kojima se reguliše pravo svakog pravnog subjekta na izražavanje i razvoj vlatite ličnosti u skladu sa stepenom sopstvenog psiho – socijalnog razvoja.¹ Svaki čovjek uživa prava koja se ubrajaju u prava ličnosti, što jednako vrijedi i za pravo na zaštitu ugleda i časti, koje pod određenim uslovima uživaju i pravna lica.

Ugled i čast najčešće bivaju povrijeđeni usljed posljedica klevete, koja nije univerzalno definisana. Definicija klevete ne postoji čak ni u pravnim aktima međunarodnog karaktera koji štite ugled i čast. Tako se ona uglavnom nalazi u okviru nacionalnih zakona. U Bosni i Hercegovini je definisana entitetskim zakonima o zaštiti od klevete, do kada je bila kažnjiva pod prijetnjom krivičnopravnih sankcija.² Kleveta se uglavnom karakteriše kao napad na nečiju reputaciju lažnom objavom pri komunikaciji sa trećim licima, s ciljem dovođenja na loš glas lica na koju se ta objava odnosi.³ To je svaka ona komunikacija koja nastoji da naštetiti ugledu određenog lica na način da ga ponizi u očima zajednice ili koja ima za cilj odvracanje trećih lica od povezivanja s tim licem.⁴

Pojmovno određenje i definisanje klevete u praksi i nauci uglavnom ima zajedničke elemente i nije ni izbliza izazovno koliko je izazovno normiranje zaštite od njezinih posljedica. Razlog tome je prvenstveno

-
- 1 Radolović Aldo, „Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima“, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 27, br. 1/2016, 133
  - 2 Najveći broj država koje još uvijek nisu u potpunosti dekriminalizovale klevetu, napustile su primjenu zatvorskog i drugog rigoroznog kažnjavanja zbog klevete, te se uglavnom propisuju novčane kazne za ove delikte.
  - 3 Shivi, „Defamation laws and judicial intervention: a critical study“, *ILI Law Review*, No. 1/2016, 171
dostupno na: www.ili.ac.in/pdf/paper10.pdf.
  - 4 Davis Phyllip Allan, „The Defamation of Choice-of-Law in Cyberspace: Countering the View that the Restatement (Second) of Conflict of Laws is Inadequate to Navigate the Borderless Reaches of the Intangible Frontier“, *Federal Communications Law Journal* 54, No. 2/2002, 343

specifičnost odnosa između zaštite ugleda i časti i slobode izražavanja, čijem regulisanju različita zakonodavstva pristupaju različito. Od samog koncepta štete, kruga odgovornih lica, načina nadoknade štete, pa do proceduralnih i drugih pitanja, materijalna prava država se razlikuju do te mjere da je iracionalno očekivati harmonizaciju, a kamoli njihovu unifikaciju u ovoj oblasti.

Međutim, usljed rapidnog razvoja tehnologije, načina komunikacije, razvoja mas – medija, te posebice Interneta i njegove sveprisutnosti širom svijeta, predmeti klevete obilježene inostranim elementom naročito dobijaju na značaju i sve su brojniji, te se ovakvo pravno stanje ne može prosto ignorisati. S obzirom na to da ne postoji mogućnost unifikacije materijalnih prava država u ovoj oblasti, jedino što preostaje je unifikacija pravila međunarodnog privatnog prava. Međutim, na primjeru Evropske unije se pokazalo da ni ovo nije jednostavan zadatak, imajući u vidu da konsenzus oko poveznice za predmete klevete nije postignut, zbog čega je ova oblast izričito isključena iz polja primjene Uredbe (EZ) br. 864/2007 o pravu mjerodavnom za vanugovornu odgovornost za štetu u građanskim i trgovačkim stvarima⁵ kojom je evropski zakonodavac uredio oblast vanugovornih odnosa sa inostranim elementom na nivou Unije. Ovo znači da se u predmetima klevete mjerodavno pravo određuje spram nacionalnih zakona o međunarodnom privatnom pravu država članica, što udaljava od unifikacije i uspostavljanja jedinstvenog tržišta, te stvara pravnu nesigurnost.

Kad je riječ o kolizionopravnim pravilima koji se na predmete klevete sa međunarodnim elementom primjenjuju u Bosni i Hercegovini, Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima⁶ kojim je uređena oblast međunarodnog privatnog prava, ne sadrži zasebne odredbe za određivanje mjerodavnog prava isključivo za sporove ove vrste. Ovo ne iznenađuje imajući u vidu da ZRSZ datira iz 1982. godine, a da od njegovog usvajanja nije izmijenjen. Stoga se na slučajeve kolizije zakona u predmetima klevete i ostalim povredama prava ličnosti primenjuje

---

5 Uredba (EZ) br. 864/2007 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. jula 2007. godine o pravu koje se primjenjuje na vanugovorne obaveze („Rim II”) – Uredba Rim II, SL 199/40, 31.07.2007.

6 Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima - ZRSZ, Službeni list SFRJ, br. 43/082 i br. 72/82 – 1645, Službeni list R BiH br. 2/92-5, 13/94-189

opšta odredba koja vrijedi za sve sporove nastale povodom vanugovorne odgovornosti za štetu. S obzirom na to da riječ o Zakonu koji je preuzet od bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje u tekstu: SFRJ), iskustvo sa njegovom primjenom su imale i druge države koje su bile njezinim sastavnim dijelom. Kako je većina ovih država izvršila reformu međunarodnog privatnog prava, smatramo korisnom analizu odgovarajućih pravila u novim zakonima.

Tako se nastoje u ovom radu pored razmatranja prava ličnosti i prava na zaštitu ugleda i časti kao jednog od tih prava, iznijeti određena zapažanja o njihovoj zaštiti u okviru pravnog sistema Bosne i Hercegovine, nakon čega slijedi kratak osvrt na izvore zaštite od klevete i njezino definisanje. Ipak, kako je centralni fokus ovog rada na predmetima klevete koji su obilježeni međunarodnim elementom, dalje se u radu pored detaljne analize važećih kolizionopravnih rješenja kod određivanja mjerodavnog prava za ove vrste sporova u Bosni i Hercegovini, daje kratak osvrt na načine provođenja reforme međunarodnog privatnog prava drugih država bivše SFRJ u pogledu ovog pitanja. Naime, od posebnog je značaja činjenica da su novi zakoni o međunarodnom privatnom pravu koji su usvojeni u Sjevernoj Makedoniji i Crnoj Gori usvojeni po uzoru na principe i rješenja sadržana u odgovarajućim aktima Evropske unije. Zanimljiv je pored navedenog i način na koji se Hrvatska uhvatila u koštac sa pitanjem određivanja mjerodavnog prava za sporove usljed klevete, a predstavljeno je i rješenje Slovenije koja je od svih država bivše SFRJ prva raskrstila sa primjenom ZRSZ.

Važnost ovih reformi za Bosnu i Hercegovinu proizilazi iz činjenice da se Bosna i Hercegovina obavezala na usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa komunitarnim pravom Evropske unije na svom putu ka sticanju članstva u ovoj organizaciji. Imajući u vidu da su sve ove države imale iskustvo sa primjenom ZRSZ koji je u Bosni i Hercegovini (ali i Srbiji i Kosovu) još uvijek na snazi, razmatranje njihovih rješenja može biti naročito korisno, uzmemo li u obzir neadekvatnost trenutnog kolizionog rješenja za ove predmete. U konačnici rada se razmatraju i mogući pravci buduće reforme kad je riječ o određivanju mjerodavnog prava za ovu vrstu sporova u Bosni i Hercegovini.

2. PRAVO NA ZAŠTITU UGLEDA I ČASTI KAO JEDNO OD PRAVA LIČNOSTI

Potreba za zaštitom ugleda i časti nije novina modernog doba, nego datira još od antičkih vremena otkada je evoluirala i doživjela transformaciju.⁷ Objekt i razlog zaštite, te način povrede ugleda i časti je oblikovan društvenim okolnostima, kao i stepenom razvoja društva i opšteprihvaćenim vrijednostima koje ono njeguje u određenom vremenskom periodu. Ugled nije uslovljen slavom ili nekom specifičnošću određenog lica. On se gradi postepeno, integritetom, časnim ponašanjem i ispravnim životom, zbog čega je upravo ugled (a ne nečiji karakter) objekt zaštite u pravu. Karakter predstavlja ono što osoba zaista jeste, dok je ugled ono što osoba *izgleda da jeste*. Drugim riječima, karakter predstavlja ukupnost principa i motiva, poznatih ili nepoznatih, koji usmjeravaju ponašanje određene osobe, dok je ugled rezultat opažanja tog ponašanja imputiran od strane drugih.⁸ Ugled i čast stoga najčešće bivaju povrijeđeni usljed posljedica klevete.⁹

Konačna impostacija prava ličnosti kao zasebne grane prava je odraz historijskog sazrijevanja i iskustva čovječanstva, te se zbog isticanja čovjeka i biološko – kulturnih vrijednosti kao naročito važnog i samostalnog objekta pravne zaštite, smatra jednim od najavangardnijih pravnih učenja u historiji ljudskog roda.¹⁰ Pravo ličnosti prepoznaje osobu kao fizičko i duhovno – moralno biće koje ima pravo uživanja u sopstvenom osjećaju postojanja,¹¹ i za predmet pravne zaštite ima ličnost (personalitet) čovjeka, odnosno *mutatis mutandis* i pravnog lica.¹² Riječ je o grani prava koja je na

---

7 Vidi šire, Veeder Van Venchten (1903), *History and theory of defamation law*, Columbia Law Review, s.l.

8 *Ibidem.*, 33

9 Čolaković Maja, Bubalo Lana, „Građanskopravna odgovornost za klevetu u sudskoj praksi Bosne i Hercegovine“, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 12/2014., 353

10 Radolović Aldo, Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, *op.cit.*, 129 – 131.

11 Neethling, Johann (2006), *Personality rights*, u Smits Jan M., *Elgar Encyclopedia of Comparative Law*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 530

12 Radolović Aldo, Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, *op.cit.*, 130.

sebi svojstven način prožeta javnim pravom i moralno – etičkim sistemom vrijednosti i čiji je sadržaj fokusiran na zaštitu dostojanstva čovjeka. Moderne koncepcije o pravu ličnosti su prihvaćene u mnogim pravnim sistemima, s tim da različiti pravni sistemi na različit način osiguravaju zaštitu pojedinačnih prava koja ga čine.¹³

Pravo ličnosti se ne uklapa u dihotomiju javno – privatno pravo već je riječ o svojevrsnom „hibridu, nekoj vrsti privatnih ljudskih prava“.¹⁴ Tako su neka od prava ličnosti (primjerice pravo na ličnu i porodičnu privatnost, pravo na dostojanstvo, pravo na zaštitu ugleda), u određenim državama sastavni dio ustava.¹⁵ U kontekstu navedenog, pravo na zaštitu ugleda i časti je naročito interesantno, imajući u vidu da se sukobljava sa slobodom izražavanja, koja također uživa ustavnopravnu zaštitu i predstavlja jednu od najvrjednijih tekovina demokratskog društva. Drugim riječima, ostvarivanje slobode izražavanja je ograničeno njezinim uživanjem na štetu prava trećih lica. Ima li se u vidu da prekoračenje slobode izražavanja izlaže povredi lična dobra, posebice ugled i čast, a da njezino pretjerano ograničavanje ima „efekat hlađenja“¹⁶ na medije, postizanje ove ravnoteže je izrazito zahtjevan zadatak, možda i „jedan od najvećih izazova savremenog zakonodavstva i pravne prakse“¹⁷.

-
- 13 Neethling Johann, *Personality rights*, *op.cit.*, 530
O različitim sistemima zaštite prava ličnosti vidi Neethling, Johann, *“Personality rights: a comparative overview”*, *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 38.2/2005, 210-245
  - 14 Nagy Csongor István, Szabò Sarolta, *„A way ahead toward a deeper integration EU PIL: the unification of the rules on violations of privacy and rights relating to personality“*, *Central and Eastern European Countries After and Before the Accession*. Vol 1/2011., 9
  - 15 *Ibidem*.
  - 16 Pod pojmom efekta hlađenja se podrazumijeva smanjivanje, potiskivanje, obeshrabrivanje, odlaganje ili usporavanje na bilo koji drugi način prijavljivanja zabrinutosti bilo kojeg oblika.
  - 17 Čolaković Maja, Bubalo Lana, *Građanskopravna odgovornost za klevetu u sudskoj praksi Bosne i Hercegovine*, *op.cit.*, 353

3. O ZAŠTITI UGLEDA I ČASTI U PRAVU BOSNE I HERCEGOVINE

Društvena dešavanja koja su obilježila XX stoljeće, uglavnom su djelovala u pravcu koji nije stvarao obećavajuće uslove za razvoj prava ličnosti. Razlog tome je što političko – ideološki totalitarni režimi sa kojim su iskustvo imale i države bivše SFRJ, ne priznaju slobodu pojedincu, te time ni pravo ličnosti. Međutim, sa svim mogućnostima koje sa sobom nosi informatičko doba danas, na raspolaganju je za ove države brže priključivanje zajednici demokratskog i civilizovanog svijeta u pogledu razvoja prava ličnosti.¹⁸

Upravo je sociološko stanje u bivšoj SFRJ bilo nepovoljno za snažniji razvoj prava ličnosti. Socijalistički sistem vrijednosti i njegova ideologija su bili u potpunosti usmjereni ka njegovanju kolektiviteta, odnosno čovjeka kao njegovog pripadnika, dok poštivanje i njegovanje čovječije individualnosti nije bilo interesantno. Ljudi i njihov mentalitet se međutim nisu promijenili raspadom ovog sistema i bivše države, nego su ostali suštinski isti. Tako ne iznenađuje činjenica da se raskršćavanjem sa bivšim sistemom, uz rat, način privatizacije i kompletan prelazak na kapitalizam preko noći, promjene u standardu ljudi i drugo, nije odmaklo od potenciranja nekih novih (suštinski skoro istih) kolektiviteta (partijskih, nacionalnih, državnih, religijskih).¹⁹ U ovakvim društvenim prilikama, razvoj prava ličnosti nije mogao ni da dobije naročito na značaju. Dodaju li se na to i političke (ne)prilike i izostanak političke volje, postaje jasno zašto je jedini pokušaj reforme obligacionog prava u Bosni i Hercegovini koji je obuhvatao i određene izmjene u pogledu zaštite prava ličnosti, propao.²⁰ Istodobno, ovim se objašnjava trenutno stanje u pogledu zaštite od klevete u domaćem zakonodavstvu.

---

18 Radolović Aldo, Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima, 131.

19 Radolović Aldo, „Specifični postupvno-pravni problemi u zaštiti prava osobnosti“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 63, no. 3 – 4/2013., 696

20 Vidi, Handalić Šejla, „Međunarodna nadležnost sudova u predmetima klevete“, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, br. 30, god. 15, 2022., 51 – 52

Zakon o obligacionim odnosima Federacije BiH²¹ spominje pravo ličnosti u kontekstu prava na naknadu nematerijalne štete, ali nije uključeno u definiciju samog pojma. Nematerijalna šteta je u ZOO F BiH definisana kao nanošenje drugom fizičke ili psihičke boli ili straha,²² te se može manifestovati kao povreda subjektivnih prava ili povreda interesa.²³ Drugim riječima, u slučaju da je lice povredom prava ličnosti pretrpio bolove ili strah, ima pravo na novčanu naknadu, naročito ukoliko to opravdavaju jačina bolova i straha i njihovo trajanje.²⁴ Ovakva, subjektivna koncepcija nematerijalne štete je predmetom kritike od strane doktrine i to čini se, opravdano. Njezino razumijevanje na ovaj način između ostalog dovodi do shvatanja da samo fizička lica mogu ostvarivati pravo na novčanu naknadu nematerijalne štete, dok pravna lica usljed svoje prirode mogu zahtijevati samo naknadu materijalne štete. Stoga smatramo da je neophodno prihvatanje objektivnog koncepta nematerijalne štete, prema kojem bi povreda prava ličnosti sama po sebi predstavljala štetu, neovisno o tome da li se ona manifestovala u vidu straha, psihičkog ili fizičkog bola.²⁵

ZOO F BiH u slučaju povrede prava ličnosti također ostavlja mogućnost sudu da naredi i objavljivanje presude, odnosno ispravke o trošku štetnika, ili povlačenje izjave kojom je povreda učinjena ili nešto drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže naknadom.²⁶ Nadalje je u posebnom dijelu ZOO F BiH propisana zaštita časti i ugleda od iznošenja ili prenošenja neistinitih navoda o prošlosti, znanju, sposobnosti drugog lica ili o nečemu drugome, a da se pritom zna ili mora znati za njihovu neistinitost, kojim biva prouzrokovana materijalna šteta.²⁷

---

21 Zakon o obligacionim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine – ZOO F BiH, „Sl. list SFRJ“, br. 29/1978, 39/1985, 45/1989 – odluka USJ i 57/1989, „Sl. list RBiH“, br. 2/1992, 13/1993 i 13/1994 i „Sl. novine FBiH“, br. 29/2003 i 42/2011

22 ZOO F BiH, čl. 155.

23 Bikić Abedin (2010.), *Naknada štete*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 25

24 ZOO F BiH, čl. 200.

25 Čolaković Maja, Bubalo Lana, *Građanskopravna odgovornost za klevetu u sudskoj praksi Bosne i Hercegovine, op.cit.*, 10

26 ZOO F BiH, čl. 199.

27 ZOO F BiH, čl. 198.

Stupanjem na snagu Zakona o zaštiti od klevete F BiH ugled dobija građansko-pravnu zaštitu.²⁸ Pritom, ZZK F BiH ne stavlja van snage odredbe ZOO F BiH koje se odnose na naknadu štete nastale usljed povrede ugleda i časti, imajući u vidu da do povrede ugleda i časti može doći i usljed drugih štetnih radnji. Istovremeno, ZZK F BiH eksplicitno propisuje svoju primjenu na sve zahtjeve za naknadu štete zbog klevete, neovisno o tome kako su oni označeni.²⁹ Ova odredba nedvojbeno reguliše odnos između ZZK F BiH i ZOO F BiH u pogledu odgovornosti za klevetu prema načelu *lex specialis derogat legi generali*. Međutim, ZZK F BiH izuzev što propisuje obavezu poštivanja principa srazmjernosti nastale štete i obeštećenja, ne sadrži posebne odredbe o naknadi štete uzrokovane klevetom, te uz to predviđa supsidijarnu primjenu ZOO F BiH,³⁰ što posebice podrazumijeva materijalno-pravni sadržaj instituta štete i naknade štete.³¹ S obzirom na to da ZOO F BiH na sveobuhvatan način definiše prouzrokovanje, vrste i oblike štete, kao i naknadu, to se standardi utvrđeni ovim zakonom primjenjuju u svim postupcima koji se vode u vezi sa naknadom štete, bez obzira što je odgovornost za štetu za klevetu propisana posebnim zakonom,³² što u praksi onemogućava poštivanje principa *lex specialis derogat legi generali*.

Nadalje, prema ZZK F BiH, aktivnu legitimaciju za podnošenje zahtjeva za naknadu štete zbog klevete uživaju jednako fizička i pravna lica. Međutim, u sudskoj praksi je uspostavljen standard da pravna lica ne uživaju pravo dosuđivanja naknade nematerijalne štete, čiji su duševni bolovi zbog povrede ugleda i časti poseban oblik, s obzirom na to da je ovaj vid štete isključivo vezan za fizička lica kao nosioce prava ličnosti kao zaštićenog dobra. S obzirom na to da se tužbeni zahtjevi u vezi sa klevetom u praksi najčešće odnose na naknadu nematerijalne, kleveta se isključivo tumači kao vid nematerijalne štete. Ipak, članom 198. ZOO F BiH propisana je i obaveza nadoknade materijalne štete uzrokovane klevetom, uprkos činjenici da su

---

28 Zakon o zaštiti od klevete Federacije Bosne i Hercegovine – ZZK FBiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 19/03, 73/05

29 ZZK F BiH, čl. 5.

30 ZZK F BiH, čl. 15.

31 Ljubić Anđela, „Dokazivanje nematerijalne štete u slučaju klevete“, Svarog, 2013., 279

32 *Ibidem*.

ugled i čast nematerijalna dobra. Stoga, a imajući u vidu da ZZK F BiH osigurava pravnim licima mogućnost podnošenja zahtjeva zbog povrede ugleda klevetom jednako kao i fizičkim, nameće se zaključak da se kod povrede ugleda pravnih lica radi o naknadi materijalne štete.³³

ZZK F BiH skoro identičnom tekstu kakav je usvojen i u ZZK BD, klevetu definiše kao radnju nanošenja štete ugledu fizičkog ili pravnog lica, iznošenjem ili pronošenjem trećem licu izražavanja neistinitih činjenica i identifikovanjem tog fizičkog ili pravnog lica trećem licu.³⁴ U Zakonu o zaštiti od klevete u Republici Srpskoj³⁵ definicija klevete nije eksplicitno navedena, nego se slična prethodno navedenoj izvodi iz odredbe o odgovornosti za klevetu normirane članom 5. stav 1) ovog zakona.³⁶ Manjkavost ZZK RS koja mu se prigovara zbog nepostojanja izričite definicije delikta čiju zaštitu propisuje, može se prevazići analiziranjem odredbe člana 5. stav 1) ZZK RS prema kojoj postoji odgovornost svakog poslovno sposobnog lica koje „prouzrokuje štetu ugledu fizičkog ili pravnog lica iznošenjem ili pronošenjem izražavanja nečeg neistinitog, identifikujući to lice trećem licu (...)“. Dok ZZK RS govori o „izražavanju nečeg neistinitog“,³⁷ dotle ZZK F BiH koristi neadekvatan i proturiječan termin „neistinite činjenice“, premda ova nezgrapna terminologija nije od uticaja na primjenu zakona u praksi,³⁸ te se da zaključiti da su definicije u njihovoj suštini usklađene.

---

33 *Ibidem.*, 282

34 ZZK FBiH, čl. 4. tačka d), Zakon o zaštiti od klevete Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine – ZZK BD, „Službeni glasnik Brčko Distrikta“, br. 14/03, čl. 4. tačka d)

35 Zakon o zaštiti od klevete Republike Srpske – ZZK RS, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 37/01

36 ZZK RS, čl. 5. stav 1.

37 *Ibidem.*

38 Živković Antonije, „Dekriminalizacija krivičnog djela klevete u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije“, Argumenti, 33/2018, 134

4. ZRSZ

Ustavom Bosne i Hercegovine kao države sa složenim pravnim poretkom, izvršena je podjela nadležnosti između države i entiteta, što se odrazilo i na privatno – pravne odnose koji su stavljeni u nadležnosti entiteta. U skladu s navedenim, u oba je entiteta utvrđeno preuzimanje ZRSZ koji je preuzet iz sistema bivše SFRJ i čija se jednaka zakonska rješenja primjenjuju na teritoriji cijele države.³⁹

Kad je riječ o ostalim državama bivše SFRJ, pored Bosne i Hercegovine, Srbija i Kosovo još uvijek primjenjuju ovaj zakon, s obzirom na to da nije izvršena reforma oblasti međunarodnog privatnog prava (postoje pokušaji reforme u Srbiji još od 2014. godine, a na Kosovu od 2018. godine).⁴⁰ Među njima, najprije je Slovenija usvojila novi Zakon o međunarodnom privatnom pravu još 1999., a zatim i Sjeverna Makedonija 2007., a potom i potpuno novi ZMPP 2020. godine. Ovaj novi ZMPP Sjeverne Makedonije iz 2020. godine se smatra jednom od najsveobuhvatnijih kodifikacija i zasigurno najmodernijim zakonom u oblasti međunarodnog privatnog prava u regionu.⁴¹ Crna Gora je usvojila novi ZMPP 2013. (stupio na snagu od 2014.), a Hrvatska 2019. godine. Oba ZMPP-a su sa sobom donijela značajne promjene u pogledu kolizionopravnih normi za rješavanje sukoba zakona u oblasti prava ličnosti.

ZRSZ datira iz 1982. godine, sa početkom svoje primjene od 01. januara 1983. godine. U vrijeme svog donošenja je vrijedio za izrazito modernu kodifikaciju koja je nadživjela i državu pod okriljem čijeg je suvereniteta usvojena. Ipak, preko četiri decenije koliko je od tada prošlo intenzivirano njegovim nemijenjanjem, zadalo mu je teške udarce i učinilo ga zastarjelim i arhaičnim. Danas mu se prigovara da ne prati trendove u oblasti koju reguliše, a mnoštvo koncepata međunarodnog privatnog prava duboko

---

39 Vidi šire, Alihodžić Jasmina, Duraković Anita., *Zakon o međunarodnom privatnom pravu u Bosni i Hercegovini – retrospektiva i perspektiva normativnog uređenja*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli, god. IX, br. 1., 2023., 56 – 59

40 Dostupno na: www.conflictoflaws.net/2020/the-most-modern-pil-act-in-the-western-balkans-north-macedonia/

41 Rumenov Ilija, „*Europeanisation of the Macedonian Private International Law – Legal Evolution of a National Private International Law Act*“, EU 2020 – lessons from the past and solutions for the future, vol. IV, 2020.

ukorijenjenih kako u pravnim instrumentima međunarodnog privatnog prava Evropske unije, tako i u nacionalnim, modernim kodifikacijama međunarodnog privatnog prava, uopšte ne poznaje.⁴²

Ovakva je situacija naročito problematična zbog težnji Bosne i Hercegovine ka članstvu u Evropskoj uniji, i u tom smislu činjenice da je Bosna i Hercegovina Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju preuzela obavezu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa pravnom tečevinom Evropske unije. Pritom je Bosni i Hercegovini na raspolaganju nekoliko različitih načina za prevazilaženje ovog problema reformom oblasti međunarodnog privatnog prava, no odsustvo političke volje značajno otežava ovaj zadatak. Neki od prijedloga reformi su donošenje potpuno novog zakona o međunarodnom privatnom pravu na nivou države, potom donošenje okvirnog zakona o međunarodnom privatnom pravu i ostavljanje normativnog uređenja ove oblasti u nadležnosti entiteta, te usvajanje novih entitetskih zakona o međunarodnom privatnom pravu sa efikasnim mehanizmom koordinacije a koji bi bili međusobno harmonizovani i u koje bi bila izvršena implementacija standarda i principa Evropske unije u predmetnoj oblasti.⁴³

Sagleda li se sve, počevši od društveno – političkih uslova u kojima je ZRSZ nastao, od iskustva sa totalitarnim režimima, socijalističkom ideologijom, pripadnošću kolektivitetima a zanemarivanju individualiteta čovjeka, pa do činjenice da se primjenjuje u svom izvornom obliku i danas, ne iznenađuje činjenica da prava ličnosti uopšte nisu prepoznata u ovom Zakonu. ZRSZ ne predviđa niti jednu odredbu koja bi isključivo regulisala oblast prava ličnosti ili klevetu kao način povrede ugleda i časti koje spada u spektar ovih prava, bilo da se radi o odredbama kojim se određuje nadležnost ili o kolizionim normama. Stoga se na sporove nastale usljed povrede prava na zaštitu ugleda i časti klevetom, primjenjuju odredbe koje vrijede za sve sporove nastale povodom vanugovorne odgovornosti za štetu, bilo da se radi o nadležnosti ili određivanju mjerodavnog prava.

---

42 *Ibidem.*,59

43 *Vidi detaljnije o prijedlozima*, Alihodžić, Jasmina, Meškić, Zlatan, Duraković Anita, „*Accepting EU Private International Law Standards into the Legal System of Bosnia and Herzegovina: What Can be Done While Waiting for Godot?*“, *LeXonomica*, vol. 11, no. 2, 2019.

5. ODREĐIVANJE MJERODAVNOG PRAVA ZA PREDMETE KLEVETE U PRAVU BIH – DE LEGE LATA

Nepostojanje zasebnih kolizionopravnih normi slijedom kojih bi se utvrđivalo mjerodavno pravo za sporove nastale usljed klevete ili općenito za slučaj sporova nastalih povredom prava ličnosti, kao jedinu opciju ostavlja primjenu opšteg kolizionog režima koji vrijedi općenito za sporove nastale povodom vanugovorne odgovornosti za štetu, neovisno o kakvim je sporovima riječ.

U tom smislu, ZRSZ polazi od principa *lex loci delicti commissi* kako bi utvrdio mjerodavno pravo za rješavanje nastalog spora povodom vanugovorne odgovornosti *in concreto*, te samim time i spora nastalog povodom povrede ugleda i časti klevetom. Shodno članu 28. ovog Zakona, za vanugovornu odgovornost za štetu ako za pojedine slučajeve nije drugačije određeno, mjerodavno je pravo mjesta gdje je radnja izvršena ili pravo mjesta gdje je posljedica nastupila, u zavisnosti od toga koje je od ta dva prava povoljnije za oštećenog.

Ono što se može javiti kao problematično prilikom primjene principa *lex loci delicti commissi* jeste prvenstveno lokalizacija delikta, tj. određivanje mjesta delikta onda kad je štetna radnja poduzeta na teritoriji jedne države, a posljedice su nastupile na teritoriji druge države. Lokalizacija delikta se u takvim slučajevima vrši *in concreto*, pa će za slučaj komisije (pozitivne) radnje mjesto delikta biti mjesto u kojem se štetnik nalazio u momentu poduzimanja radnje, dok će u slučaju omisione (negativne) radnje to biti mjesto u kojem je štetnik mogao djelovati. Primjerice, za delikte izvršene u medijima (TV, štampa), vezivanje se vrši prema sjedištu studija ili izdavača.⁴⁴ Dalje se u teoriji smatra da se pod mjestom nastupanja posljedice podrazumijeva mjesto u kojem je došlo do povrede zaštićenog dobra, ali i mjesto nastanka štete, ukoliko to nisu ista mjesta (za primjer se navodi povreda u jednoj državi, a liječenje i plaćanje liječenja u drugoj). U ovakvim situacijama, smatra se da posljedica nastupa u mjestu prebivališta oštećenog, s obzirom na to da se tu nalazi centar njegovih ekonomskih interesa.⁴⁵

---

44 Varadi Tibor, *et.al.* (2016.), *Međunarodno privatno pravo*, Beograd, 442

45 *Ibidem.*

Koliziono pravilo iz člana 28. ZRSZ je zapravo odraz principa zaštite oštećenog, s obzirom na to da se u slučaju dislokacije delikta (štetna radnja nastala u jednoj državi, a štetne posljedice nastupile u drugoj ili više drugih država), zakonodavac opredijelio za primjenu onog prava koje je za oštećenog povoljnije. Jednak je ustupak u korist oštećenog učinjen i u pogledu utvrđivanja protivpravnosti radnje, s obzirom na to da je uslov protivpravnosti prema ZRSZ-u ispunjen ukoliko je štetna radnja protivpravna prema bilo kojem od potencijalno primjenjivih prava, odnosno bilo prema mjestu štetne radnje, bilo prema mjestu nastupanja štetnih posljedica. Drugačije rečeno, u slučaju da je radnja poduzeta ili su posljedice nastupile na teritoriji više država, dovoljno da je radnja protivpravna prema bilo kojem od tih prava.⁴⁶ Za štetnika ovo znači i obavezu djelovanja ne samo u skladu sa pravom države u kojoj poduzima određenu radnju, već i u skladu sa pravom svake one države u kojoj bi ta radnja mogla imati određene učinke.⁴⁷

Već je na prvi pogled uočljivo da način na koji je konstruisana odredba člana 28. ZRSZ-a snažno štiti interese oštećenog. Na primjeru spora nastalog povodom povrede ugleda i časti usljed klevete, posebice onda kad se radi o Internet povredama, ona znači i potencijalnu vezanost spora sa velikim brojem država, a samim tim i mogućnost primjene bilo kojeg od tih prava. Istodobno ovo znači i obavezu za sud da ispita svako od tih materijalnih prava i utvrdi koje je za oštećenog najpovoljnije, što je neefikasno, izrazito nepravično, te odugovlači sam postupak. Osim što ovo kolizionopravno pravilo u predmetima klevete znači da će najčešće biti primijenjeno najmanje povoljno pravo za tuženog, ujedno je i zbog prirode ove vrste sporova nemoguće predvidjeti sva mjesta u kojem će nastupiti direktne, a još manje indirektno posljedice. Samim time, nemoguće je predvidjeti koje bi pravo moglo biti mjerodavno. Posebno je problematična primjena ovog pravila u praksi, ima li se u vidu da domaći sudovi slabo razumijevaju i razlikuju mjesto nastanka štetnog događaja, mjesto nastanka štete i mjesto gdje su nastupile posredne posljedice štetne radnje, a nerijetko se dešava da u potpunosti bude zanemaren inostrani element te da sud uopšte ne primijeni ZRSZ, nego spor rješava prema domaćem pravu. Primjena ovog pravila je dodatno otežana činjenicom da ne postoje nikakve smjernice kojim bi se sud vodio prilikom

---

46 *Ibidem.*

47 Vrbljanac Danijela, „Pravo mjerodavno za povrede prava osobnosti u novom ZMPP-U: Je li prihvaćeno rješenje najbolje?“, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. X, 1/2019, 418

utvrđivanja najpovoljnijeg prava. Sve navedeno ga čini neadekvatnim za primjenu, barem kad je riječ o predmetima nastalim usljed povrede ugleda i časti klevetom. Stoga se postavlja pitanje na koji način izvršiti reformu međunarodnog privatnog prava i propisati kolizionopravni mehanizam isključivo za ove vrste sporova, odnosno kojim putem dalje?

6. MOGUĆI PRAVCI REFORME ZMPP-A: ISKUSTVA OSTALIH DRŽAVA BIVŠE SFRJ

Prethodno je pomenuto da je većina država koje su nekad bile sastavnim dijelom bivše SFRJ izvršila reformu međunarodnog privatnog prava, a one koje to još uvijek nisu učinile, započele su rad na istoj. S obzirom na to da Bosna i Hercegovina još uvijek primjenjuje ZRSZ iz 1982. godine u njegovom izvornom tekstu, a da je primjena opšteg kolizionog pravila iz člana 28. ovog Zakona u potpunosti neadekvatna kad je riječ o sporovima nastalim povredama ugleda i časti, smatramo da bi bilo korisno razmotriti nova rješenja koja su u ovoj oblasti usvojena u ostalim državama bivše SFRJ. Ovo naročito zbog činjenice da su države bivše SFRJ uključujući i Bosnu i Hercegovinu, prošle kroz iste ili barem slične društvene procese, imaju sličnu društveno – historijsku i legislativnu pozadinu razvoja prava ličnosti, sve su imale iskustvo sa primjenom ZRSZ-a, a svaka od njih je težila ili teži članstvu u Evropskoj uniji, zbog čega je svaka od reformi vođena s ciljem usvajanja principa međunarodnog privatnog prava Evropske unije i pravilima sadržanim u odgovarajućim uredbama, te približavanja domaćeg zakonodavstva *acquis communautaire*.

U domenu prava ličnosti, odnosno predmeta klevete, stanje nije idealno ni na nivou Evropske unije. Dugotrajni pregovori oko adekvatne poveznice slijedom koje bi se određivalo mjerodavno pravo za ovu vrstu sporova koji su prethodili donošenju Uredbe Rim II, nisu urodili plodom. Tako su ova pitanja izričito isključena iz primjene ove Uredbe koja inače reguliše pravila o određivanju mjerodavnog prava za sporove nastale povodom vanugovorne odgovornosti za štetu na nivou Unije. To znači da se na njih primjenjuje nacionalni zakon o međunarodnom privatnom pravu države foruma koji postupa. Nacionalni zakoni o međunarodnom privatnom pravu država članica EU se međusobno razlikuju kad je riječ o kolizionim normama koje se primjenjuju na sporove usljed klevete, što udaljava zakonodavca od unifikacije obasti međunarodnog privatnog prava na nivou Unije. Ovakvo

stanje ima za posljedicu omogućavanje tužitelju da pažljivim odabirom suda pred kojim će podnijeti tužbu, za sebe ishoduje i povoljnije mjerodavno pravo, što je fenomen poznat kao *forum shopping*.

a) Hrvatska

Uprkos činjenici da većina država članica Evropske unije primjenjuje princip *lex loci delicti commissi* kao osnovni princip pri određivanju mjerodavnog prava za vanugovornu odgovornost, Evropska Komisija je komparacijom nacionalnih prava država članica Unije došla do zaključka da se praktična primjena ovog načela razlikuje onda kad se faktički elementi slučaja prostiru u više država.⁴⁸ Drugačije riječeno, razlikuje se interpretacija principa *lex loci delicti commissi* onda kad štetni događaj nastane u jednoj državi a štetne posljedice nastupe u nekoj drugoj ili više njih, što je sa klevetom čest slučaj, a što u konačnici ima za rezultat narušavanje pravne stabilnosti i sigurnosti prilikom određivanja mjerodavnog prava.⁴⁹

Za razliku od ovih država članica Evropske unije, Hrvatska se odlučila na drugačiji pristup ovoj materiji i prilikom reforme međunarodnog privatnog prava usvojila jedno zanimljivo rješenje. Naime, važenje ZRSZ je u Hrvatskoj prestalo 29. februara 2019. godine kada je na snagu stupio novi Zakon o međunarodnom privatnom pravu. Međutim, ni novi ZMPP HR ne propisuje zasebne odredbe o određivanju mjerodavnog prava za povrede prava ličnosti ili povrede ugleda i časti klevetom, nego upućuje na primjenu Uredbe Rim II i na sporove ove vrste. Na ovaj je način omogućen jedinstven pristup sporovima povodom vanugovorne odgovornosti, bez izdvajanja prava ličnosti, odnosno predmeta klevete iz primjene opšteg režima. Prednost je ovakvog pristupa svakako primjena sudske prakse Suda Evropske unije u pogledu interpretacije pravila Uredbe Rim II i na ovu vrstu sporova.

Zakonodavac u Evropskoj uniji je zbog mukotrpnih pregovora oko poveznice slijedom koje će se utvrđivati mjerodavno pravo za ove vrste sporova koji nisu imali za ishod postizanje konsenzusa oko ovog pitanja, izričito isključio predmete povrede prava ličnosti i predmete usljed klevete

---

48 Alihodžić Jasmina, *The general choice of law rule for non - contractual obligations according to Rome II Regulation*, Human, Vol. 4, Issue 1, 2014., 24

49 *Ibidem*.

iz polja primjene Uredbe Rim II. Međutim, članom 26. ZMPP HR proširena je primjena ove Uredbe i na one vanugovorne obaveze koje su isključene iz njezine primjene, ukoliko mjerodavno pravo nije uređeno drugim zakonom ili međunarodnim ugovorom na snazi u Hrvatskoj. Na ovaj se način zakonodavac u Hrvatskoj opredijelio na primjenu mjesta nastanka štete kao težišnog kontakta za slučajevne povrede prava ličnosti i klevete.

Poveznica mjesta nastanka štete se opravdava kao izvor za vanugovornu odgovornost za štetu pravnom sigurnošću, ali i činjenicom da se njome postiže određena ravnoteža između interesa štetnika i oštećenog. Naime, s jedne je strane mjesto počinjenja štetne radnje nerijetko nepredvidljivo za žrtvu i ujedno podložno uticaju štetnika, dok je s druge strane mjesto nastupanja indirektna štete nepredvidljivo za štetnika i podložno uticaju oštećenog.⁵⁰

U slučaju povrede ugleda i časti klevetom, primjena ove poveznice znači i odabir kao mjerodavnog prava one države u kojoj je za oštećenog nastupila materijalna i/ili nematerijalna šteta. Poveznica mjesta nastanka neposredne štete je pretrpjela ozbiljne kritike i otpor medija, zbog tvrdnji o nepredvidljivosti, favorizovanju oštećenog i negativnom uticaju na slobodu izražavanja. Ipak, imajući u vidu da mediji objavljuju sadržaj s ciljem zarade, čini se opravdanim da snose teret utvrđivanja potencijalnog mjesta nastanka štete, te time i sadržaja mjerodavnog prava. Objavljivanje informacije o nekome znači i određeno prethodno znanje o toj osobi, a samim tim i mogućnost predviđanja mjesta u kojem bi sadržaj mogao najviše uticati na tu osobu i prouzrokovati joj štetu. Istodobno, oštećeni najčešće ne raspolaže ni informacijom da će određeni, potencijalno klevetnički sadržaj koji će naštetiti njegovom ugledu i časti biti objavljen, a još manje ko će ga objaviti, odnosno gdje će biti sjedište ili prebivalište tog lica.⁵¹

Problematična je u hrvatskom ZMPP-u činjenica da zakonodavac nije definisao mjesto nastanka štete u predmetima povrede prava ličnosti, odnosno predmetima povrede ugleda i časti usljed klevete, što otvara pitanje lokalizacije nastanka štete u ovoj vrsti sporova s obzirom na to da je riječ o nematerijalnim dobrima. Fleksibilnost ove odredbe ujedno ostavlja prostora za različito tumačenje od strane sudova prilikom određivanja mjesta

---

50 Vrbljanac Danijela, Pravo mjerodavno za povrede prava osobnosti u novom ZMPP-U: Je li prihvaćeno rješenje najbolje?, *op.cit.*, 418

51 *Ibidem.*, 419

nastanka štete pravima ličnosti. Ujedno, ovim se ostavlja i mogućnost da u konkretnom slučaju budu mjerodavna prava više država, čime se narušava princip pravne sigurnosti.⁵²

Opšte pravilo o određivanju mjerodavnog prava iz člana 4. Uredbe Rim II, korigovano je u korist principa zajedničkog boravišta i principa bliže veze. Tako, ukoliko lice koje je navodno odgovorno za klevetu i lice kojem je navodnom klevetom nanesena šteta ugledu imaju svoje uobičajeno boravište u istoj državi, mjerodavno pravo će biti pravo države zajedničkog uobičajenog boravišta. Jednako tako, ukoliko je protivpravno postupanje očigledno jače povezano s nekom drugom državom u odnosu na državu na čije pravo kao mjerodavno upućuje opšte pravilo ili izuzetak *lex firmæ habitationis*, bit će mjerodavno pravo te države. Posebno je interesantno što Uredba Rim II omogućava strankama da uz ispunjenje određenih uslova izvrše izbor mjerodavnog prava za njihov spor, što je tradicionalno bilo rezervisano samo za ugovorne odnose.⁵³

Izuzetke u vidu određivanja mjerodavnog prava prema zajedničkom uobičajenom boravištu tužitelja i tuženog, kao i izbjegavajuća klauzula, predstavljaju dobru ravnotežu opštem principu. Riječ je o pravima koji imaju blisku vezu sa sporom i strankama u sporu, a istovremeno rješavaju i problem višestruke vezanosti spora sa velikim brojem različitih pravnih sistema. Također, mišljena smo da ovakva rješenja trebaju biti inkorporirana kao opšta pravila za vanugovorne odnose prilikom buduće reforme međunarodnog privatnog prava u Bosni i Hercegovini ili barem trebaju biti sastavnim dijelom kolizionopravnih rješenja kod rješavanja kolizija zakona u oblasti prava ličnosti, odnosno klevete.

---

52 *Ibidem.*

53 Kunda Ivana, „Uredba Rim II: Ujednačena pravila o pravu mjerodavnom za izvanugovorne obveze u Europskoj Uniji“, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 28., br. 2., 2007., 1282

b) Sjeverna Makedonija i Crna Gora

Na putu ka Evropskoj uniji i usklađivanju domaćeg zakonodavstva sa *acquis communautaire*, prilikom reforme nacionalnog međunarodnog privatnog prava Sjeverna Makedonija i Crna Gora su u novim zakonima o međunarodnom privatnom pravu odlučile slijediti osnovne principe Uredbe Rim II kad je riječ o sporovima povodom povrede prava ličnosti.

Zakon o međunarodnom privatnom pravu Crne Gore⁵⁴ i Закон за меѓународно приватно право Sjeverne Makedonije⁵⁵ spadaju u grupu rijetkih zakona koji propisuju zasebna pravila za određivanje mjerodavnog prava za sporove nastale povodom povrede prava ličnosti. Tako prema članu 55. ZMPP CG, odnosno članu 94. ZMPP SR, u slučaju povrede prava ličnosti putem medija, posebice radija, televizije ili drugih sredstava informisanja, oštećeni ima mogućnost da izabere neko od taksativno navedenih prava koje će se primjenjivati kao mjerodavno. Na raspolaganju su:

- a) *pravo države u kojoj ima uobičajeno boravište;*
- b) *pravo države na čijoj je teritoriji nastupila šteta (što je u skladu sa opštim pravilom za vanugovornu odgovornost za štetu iz člana 4. Uredbe Rim II); ili*
- c) *pravo države u kojoj odgovorno lice ima uobičajeno boravište ili mjesto stanovanja.*

Odabir prva dva prava uslovljena su potrebom da je lice za koje se tvrdi da je odgovorno za nastalu povredu prava ličnosti razumno moglo da računa s tim da će šteta nastati u državi uobičajenog boravišta ili na čijoj je teritoriji nastala šteta. Ovdje je riječ zapravo o zadovoljavanju principa predvidljivosti, što je u skladu sa pravnom regulativom Evropske unije, kao i sudskom praksom Suda Evropske unije.

Na jednak se način određuje mjerodavno pravo i u slučaju povrede prava u vezi sa zaštitom podataka o ličnosti. Oba Zakona također predviđaju da je za zahtjeve za objavljivanje ispravke kod povrede prava ličnosti putem

---

54 Zakon o međunarodnom privatnom pravu – ZMPP CG, „Službeni list CG“, br. 1/2014, 6/2014 - ispr., 11/2014 - ispr., 14/2014 i 47/2015 - dr. zakon

55 Закон за меѓународно приватно право – ZMPP SM, „Службен весник на РСМ“, бр. 32 од 10.2.2020 година

medija, mjerodavno pravo države u kojoj je putem medija izvršena povreda prava ličnosti. Također, oba zakona ostavljaju strankama mogućnost izbora mjerodavnog prava pod određenim uslovima.⁵⁶ Identično rješenje sadrži i Nacrt Zakona o međunarodnom privatnom pravu Srbije.⁵⁷ ZMPP CG i ZMPP SM propisuju klauzulu odstupanja još na samom početku zakona u opštim odredbama, prema kojoj se neće primijeniti pravo na koje uputi zakon kao na mjerodavno, ukoliko to pravo ima slabu vezu sa sporom *in concreto*, a postoji drugo pravo sa kojim je spor očigledno bliže povezan.⁵⁸

c) Slovenija

Prva i možda najznačajnija izmjena u novom Zakon o međunarodnom zasebnem pravu in postopku Republike Slovenije⁵⁹ iz 1999. godine u odnosu na raniji ZRSZ iz 1982. godine je izbjegavajuća klauzula. Novi ZMPP SLO još u osnovnim odredbama u članu 2. propisuje da se, izuzetno, neće primijeniti pravo države na koje upućuju odredbe ZMPP-a ukoliko sve okolnosti slučaja ukazuju na to da očigledno veza sa pravom te države nije najznačajnija, nego da postoji suštinski bliža veza sa pravom neke druge države. Ovo pravilo ne važi ukoliko se radi o stranačkom izboru mjerodavnog prava.

Ni novi ZMPP SLO ne sadrži zasebne odredbe koje bi isključivo regulisale povrede prava ličnosti uopšte ili povredu ugleda i časti usljed klevete. Stoga, kako je Slovenija država članica EU a već je bilo riječi o tome da su iz polja primjene Uredbe Rim II ove vrste sporova izričito isključene, to se u slučaju spora primjenjuje opšti kolizionni režim predviđen ZMPP SLO. Tako je ovim Zakonom normirano da se na sporove povodom vanugovorne odgovornosti za štetu primjenjuje pravo mjesta nastanka štetnog događaja. Ukoliko je međutim za oštećenog povoljnije, primijenit će se pravo mjesta gdje su nastupile štetne posljedice, ali samo pod uslovom da je počinitelj mogao ili bio dužan predvidjeti mjesto nastupanja posljedica štetnog događaja. Ponovno na ovom mjestu ZMPP SLO predviđa da se pravo koje je utvrđeno kao mjerodavno prema prethodno navedenom pravilu neće primijeniti

---

56 ZMPP CG čl. 63., ZMPP SM čl. 99.

57 Dostupna na: www.mpravde.gov.rs/obavestenje/6274/%20konacna

58 ZMPP CG čl. 8., ZMPP SM čl. 11.

59 Zakon o međunarodnom zasebnem pravu in postopku – ZMPP SLO, „Uradni list RS“, št. 56/99, 45/08 – Zarbit in 31/21 – odl. US

ukoliko ne postoji bliska veza tog prava sa sporom, a očito postoji veza sa nekim drugim pravom, u kojem će se slučaju to pravo primijeniti.⁶⁰

Za razliku od opšte odredbe ZRSZ iz 1982. godine, nova odredba u ZMPP SLO ipak predviđa određena ograničenja, pa je samim time i pravičnija i jednostavnija za primjenu. Prvenstveno je primjena mjerodavnog prava utvrđenog prema opštem pravilu uslovljena nepostojanjem bliske veze sa pravom neke druge države, koje rješenje ZRSZ iz 1982. godine ne poznaje. Nadalje, ZMPP SLO daje prednost mjestu nastanka štete u odnosu na mjesto nastupanja posljedica čija se primjena javlja kao supsidijarna, ukoliko je to pravo povoljnije za oštećenog i koja je uslovljena predvidljivošću na strani štetnika. Odredba ZRSZ iz 1982. godine ne poznaje ovakva ograničenja, nego su sva prava nastanka štete i nastupanja štetnih posljedica potencijalno mjerodavna, a koje će biti primijenjeno isključivo ovisi o interesima oštećenog.

Međutim, jednako kao i ranijem, i novom se rješenju barem kad je riječ o predmetima povodom povrede ugleda i časti usljed posljedica klevete, na teret stavlja problem višestrukog vezivanja, te time i nastupanja štetnih posljedica na području velikog broja država. Iako djelimično ograničeno potrebom da je pravo mjesta nastupanja posljedica predvidljivo za štetnika, zbog prirode delikta će nerijetko biti slučaj da štetnik objektivno može predvidjeti nastupanje posljedica u većem broju država čija prava budu potencijalno mjerodavna. Primjerice, ukoliko neke slovenske novine objave klevetnički članak o državljaninu Njemačke sa uobičajenim boravištem u Španiji, znajući da se radi o poznatom biznismenu u autoindustriji koji ima razvijen posao i ugled u Austriji, pa taj članak prenesu svi poznati evropski mediji, za štetnika je itekako predvidljiva mogućnost primjene austrijskog, ali i španjolskog i njemačkog prava, imajući u vidu da su mu i prije objave članka bile poznate informacije i lične prilike koje se tiču oštećenog.

---

60 ZMPP SLO, čl. 30.

6. ODREĐIVANJE MJERODAVNOG PRAVA ZA PREDMETE KLEVETE U BIH – DE LEGE FERENDA

Činjenica da idealno rješenje u pogledu pravila za rješavanje sukoba zakona kad je riječ o povredama ugleda i časti klevetom ne postoji, ne znači da treba zadržati *status quo* odustajanjem od iznalaženja barem drugog najboljeg rješenja. Ovo vrijedi kako za zakonodavca u Evropskoj uniji, tako i za zakonodavca u Bosni i Hercegovini. Jednom kad se opredijeli za način izvršavanja reforme međunarodnog privatnog prava, bit će potrebno da se bosanskohercegovački zakonodavac odluči i za način na koji će pristupiti formiranju kolizionih pravila za rješavanje sukoba zakona za predmete klevete.

U tom smislu, smatramo da bi prvenstveno uvođenje principa bliže veze pogodovalo reformi domaćeg međunarodnog privatnog prava, a posebice bi doprinijelo predmetima klevete. Ovo najprije zbog problema višestrukog vezivanja, s obzirom na to da bi primjena principa bliže veze dokinula primjenu prava koje nema neku značajniju vezu sa sporom, a omogućila primjenu prava koje je u najbližoj vezi sa istim. Iz prethodno iznesenih komparativnopravnih rješenja za predmete klevete, svaki je sadržavao ovu klauzulu odstupanja. Iako doprinosi eroziji principa *lex loci delicti*, to čini na način koji i dalje osigurava supsidijarnu primjenu ovog principa, ali i da sama primjena izbjegavajuće klauzule s obzirom na sve faktore koje sud uzima u obzir *in concreto*, osigurava poštivanje osnovnih postulata na kojima počiva deliktни statut. Dinamičnost razvoja privatnopravnih odnosa obilježenih inostranim elementom, posebno u današnje vrijeme, ne trpi zadržavanje *status quo*, te je izbjegavajuća klauzula odličan način da legislativa uhvati korak s vremenom.

U skladu sa vrijednostima međunarodnog privatnog prava Evropske unije, odnosno principima koje ono njeguje i čijem ostvarenju teži, primjena prava zajedničkog uobičajenog boravišta, uz prethodnu implementaciju koncepta redovnog boravišta u domaći pravni sistem, čini se logična i pravedna. Primjena prava države zajedničkog uobičajenog boravišta je opravdana najprije činjenicom da su „pravila igre“ poznata i štetniku i oštećenom, imajući u vidu da se radi o pravu mjesta njihovog boravišta, te vrijedi pretpostavka da je to pravo poznato objema stranama. Ono nije slučajno, predvidljivo je i u određenom broju slučajeva može riješiti problem

višestrukog vezivanja. Jednako tako, ovo je princip sadržan i u brojnim pravnim aktima Evropske unije.

Inkorporiranje klauzule odstupanja i prepoznavanje potrebe za primjenom prava zajedničkog redovnog boravišta koliko god doprinosi rješavanju problema sa kolizionim mehanizmom za predmete klevete, ne rješava ga u potpunosti. Naprotiv, neophodno je uspostaviti opća pravila koja će osigurati pravično postupanje u pojedinačnim slučajevima.⁶¹ Ovaj je zadatak kod povrede prava ličnosti, odnosno predmeta klevete naročito otežan. Nekoliko je razloga za to, a među prvima potreba da se održi pravična ravnoteža između zaštite ugleda i časti i zaštite slobode izražavanja prilikom pružanja zaštite suprotstavljenim stranama i njihovim interesima. Nadalje, poželjno je da su kolizionopravna pravila neutralnog karaktera, odnosno da ne štite naglašeno interese niti jedne strane, mada je u predmetima klevete ovo pitanje otvoreno za polemiku, te bi se opravdano mogla otvoriti rasprava u pogledu potrebe zaštite oštećenog.⁶² Ovo iz razloga što oštećeni uglavnom biva doveden pred svršen čin, te najčešće ne može ni pretpostaviti da će neko, negdje, objaviti neki sadržaj i na taj mu način povrijediti ugled, te time ni predvidjeti mjerodavno pravo. S druge strane, štetnik zna da objavljivanjem takvog sadržaja potencijalno sebe izlaže primjeni određenog prava.

Važeći ZMPP u Bosni i Hercegovini snažno štiti oštećenog kao slabiju stranu u vanugovornim odnosima, o čemu je već bilo riječi, zbog čega su i neke države bivše SFRJ prilikom provođenja reforme zadržale određenu zaštitnu ulogu u pogledu lica čija su prava ličnosti povrijeđena klevetom. Tako su ove države ograničile favorizovanje oštećenog kakvo je bilo ranije propisano SRZS-om, ali ne i ukinule zaštitnu funkciju u potpunosti. Primjerice, ZMPP CG i ZMPP SM ostavljaju mogućnost ograničenog odabira mjerodavnog prava pod određenim uslovima, dok je ZMPP SLO suzio određivanje mjerodavnog prava u odnosu na ZRSZ na pravo mjesta nastupanja štetnih posljedica, pod uslovom da je ono bilo predvidljivo za tuženog. Jedino je rješenje u ZMPP HR objektivnog karaktera, zbog čega je slijedeći korak ramatranje da li je i u kojoj mjeri potrebno i/ili prihvatljivo da koliziona pravila za predmete klevete, odnosno prava ličnosti, imaju zaštitnu funkciju u odnosu na oštećenog?

---

61 Meier François Michael, „*Unification of Choice-of-law Rules for Defamation Claims*“, *Journal of Private International Law*, vol. 12, no. 3, 2016.,506

62 *Ibidem*.

Međutim, neophodno je imati u vidu da ovakvo stanje nepostojanja unificiranih kolizionih pravila za predmetnu oblast ni na nivou Evropske unije, ima negativan uticaj (hladeći efekat) i na medije, s obzirom na to da postoji rizik od višestrukog vezivanja, odnosno primjene više različitih mjerodavnih prava. Dodamo li na to i problem *klevetničkog turizma* čijem razvoju trenutno stanje također pogoduje, jasno je koliko je nužno pristupiti rješavanju ovog problema.

U tom smislu, na tragu pregovora tijela Evropske unije oko poveznice za ove vrste sporova, principa utvrđenih Uredbom Rim II, kao i drugim pravnim aktima Unije, te načinu vršenja reformi u okolnim državama, čini se da bi bilo prihvatljivo da Bosna i Hercegovina slijedi isti ili barem sličan put. Naime, propisivanje zasebne poveznice za povrede prava ličnosti, odnosno za predmete klevete, koje bi uzelo u obzir favoriziranje oštećenog kakvo je sadržano u postojećem pravilu ali ga ujedno i značajno ograničilo, čini se znatno boljim rješenjem od trenutno važećeg. Tako predlažemo da se u izostanku postojanja bliže veze spora sa pravom određene države, te uz nepostojanje zajedničkog uobičajenog boravišta stranaka, primjenjuje:

- a) *pravo države uobičajenog boravišta ili sjedišta oštećenog, ukoliko je to i mjesto objavljivanja informacije,*
- b) *u slučaju višestrukog objavljivanja, pravo države uobičajenog boravišta ili sjedišta oštećenog, ukoliko je javnosti te države objavljivanje prvenstveno namijenjeno,*
- c) *pravo države u kojoj je nastupila neposredna šteta, neovisno o tome gdje su nastupile posredne posljedice štetne radnje.⁶³*

Formulisano na ovaj način, kolizionopravno pravilo osigurava određeni stepen zaštite oštećenom, kao i predvidljivost za obje strane u pogledu određivanja mjerodavnog prava, ali ujedno je primjenjivo i na sporove nastale usljed klevete putem Interneta i one nastale „tradicionalnim putem“. Jednako, ovaj prijedlog ne ostavlja mogućnost izbora mjerodavnog prava za oštećenog, kako je to omogućeno ZMPP CG i ZMPP SM. Kolizione odredbe su prilagođene predmetima klevete, odnosno povredama prava ličnosti, za razliku od podvođenja ovih sporova pod opšti režim za vanugovornu

---

63 Prijedlozi su formulisani po uzoru na prijedloge prof. Vodinečića, vidi Vodinečić Vladimir (2003.), *Međunarodno privatno pravo ličnosti*, Fakultet za poslovno pravo, Beograd

odgovornost, na način na koji je to učinio hrvatski zakonodavac. Smatramo ipak da opšti režim nije adekvatan za primjenu i na predmete klevete, ali je svakako sa aspekta Evropske unije bolje rješenje unificiranje pravila podvođenjem i ovih sporova pod polje primjene Uredbe Rim II, nego trenutno stanje.

Prijedlog da se primjena prava države uobičajenog boravišta ili sjedišta oštećenog uslovi potrebom da je to i mjesto objavljivanja informacija, smatramo opravdanim usljed činjenice da bi prosta primjena *lex firmæ habitationis* bez ikakvih ograničenja značila prosto favorizovanje prava oštećenog. Ujedno na ovakav način formirano rješenje onemogućava primjenu prava uobičajenog boravišta oštećenog onda kad to pravo nema nikakvu drugu poveznicu sa sporom izuzev što oštećeni tu ima uobičajeno boravište u momentu objavljivanja informacije.

Uzmemo li za primjer njemačkog biznismena koji ima uobičajeno boravište u Španiji, a izrazito razvijen biznis i ugled u Austriji i Italiji, zbog čega veoma često boravi u ove dvije države, te povremeno i u Sloveniji u kojoj nastoji proširiti biznis i u kojoj novine koje su objavile klevetnički članak imaju sjedište i pretpostavimo da su slovenske novine objavile članak na španjolskom jeziku, tamo ga distribuirale, a da su članak preuzele i sve veće novinske kuće u Evropi, zbog čega je šteta po ugled njemačkog biznismena nastupila diljem zemalja Evrope. Riječ je dakle o višestrukoj vezanosti spora sa velikim brojem pravnih sistema. Primjena prava mjesta uobičajenog boravišta u ovom slučaju bi riješila problem višestruke vezanosti i bila opravdana činjenicom da je sadržaj članka bio upravo namijenjen javnosti te države. Ali da su slovenačke novine objavile članak u Sloveniji na slovenskom jeziku, nastojeći da upozore lokalno stanovništvo o određenim radnjama tog biznismena, s obzirom na to da on uživa ugled i u Sloveniji, te da je pretrpio štetu po ugled i u Sloveniji jer mu je člankom ugroženo poslovanje, primjena prava uobičajenog boravišta više nije jednako poželjna.

Na koncu, u slučaju nepostojanja uslova za primjenu prava uobičajenog boravišta oštećenog, ostavljena je mogućnost primjene prava neposredne štete, što je princip koji slijedi i Uredba Rim II. Pritom, neposredna šteta u slučaju predmeta klevete može nastupiti samo tamo gdje lice uživa određeni ugled i gdje mu je isti narušen.

7. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Proces globalizacije praćen pojavom Interneta koji je omogućio trenutačno dijeljenje informacija širom svijeta, predstavlja sve veću opasnost za povrede prava ličnosti, odnosno u kontekstu teme ovog rada, ugleda i časti usljed posljedica klevete. U pravnim sistemima država bivše SFRJ, uključujući i Bosnu i Hercegovinu, pravo ličnosti se kao grana prava još uvijek bori za svoje adekvatno etabliranje. Napuštanjem primjene krivičnopravnih sankcija za klevetu, u Bosni i Hercegovini je zaštita ugleda i časti prenesena u sferu građanskog prava. Međutim, neadekvatno definisanje nematerijalne štete u ZOO F BiH i njegov odnos sa ZZK F BiH kao *lex specialis* propisom koji propisuje svoju primjenu na sve zahtjeve povodom povrede ugleda i časti klevetom, govori u prilog činjenici koliko je još neophodno raditi na legislativnom uređenju ove oblasti. Sve je ovo dodatno zakomplikovano činjenicom da se Republika Srpska dvije decenije nakon dekriminalizacije klevete, odlučila ponovno propisati klevetu kao krivično djelo, te za nju odrediti krivičnopravne sankcije, čineći na taj način korak unazad kad je riječ o ostvarivanju demokratskih principa.

Imajući u vidu da su sve bivše države SFRJ imale iskustvo sa primjenom ZRSZ a da je većina njih napustila primjenu ovog Zakona usvajajući novu legislativu, smatrali smo korisnim razmotriti kolizionopravna pravila koja su usvojena u pogledu predmeta klevete, odnosno prava ličnosti. Na ovom mjestu ponovno naglašavamo da ne postoji idealno kolizionopravno rješenje za predmete klevete, imajući u vidu da se svakoj od poveznica stavljaju na teret određene zamjerke. Razlog tome je upravo specifičnost ove vrste delikata. Kako to nije opravdanje za prosto ignorisanje problema oko određivanja mjerodavnog prava za predmete klevete, neophodno je tražiti alternativna rješenja. U tom smislu, smatramo prihvatljivim rješenje koje su usvojili zakonodavci Crne Gore i Sjeverne Makedonije u novim zakonima o međunarodnom privatnom pravu. Posebno je važno što su pravila usklađena i prilagođena principima evropskog međunarodnog privatnog prava. Druga opcija za Bosnu i Hercegovinu je da u slučaju skorijeg ulaska u Evropsku uniju također proširi primjenu Uredbe Rim II na ove vrste sporova, po uzoru na rješenje u Hrvatskoj. Ovo bi omogućilo jedinstvenu primjenu pravila na sve vrste sporova povodom vanugovorne odgovornosti za štetu, te bi domaći organi imali na raspolaganju za pomoć već razvijene smjernice u sudskoj praksi kad je riječ o sporovima zbog vanugovorne odgovornosti za štetu, premda preferiramo prvu opciju. Do ulaska u Evropsku uniju, Bosni i Hercegovini je na raspolaganju mogućnost da izmjenom postojećeg pravila

iz člana 28. ograniči favorizovanje oštećenog, na način na koji je to učinio zakonodavac u Sloveniji, koja je također značajno bolja opcija od zadržavanja postojećeg stanja.

Na koncu, Bosna i Hercegovina ima mogućnost usvajanja sopstvenih kolizionopravnih pravila koja će se primjenjivati samo na ove vrste sporova i koja će razviti neovisno o rješenjima u drugim državama bivše SFRJ. Jedan od prijedloga iznesen je i u samom radu, te smatramo da je prilagođen specifičnostima ove vrste delikata, da održava balans među interesima suprotstavljenih strana u postupku, a istovremeno ispunjava i ostale kriterije koje treba da ispunjava koliziono pravilo. Dakle, riječ je o prijedlogu koji je neutralan ili barem ne naginje snažno na interese ijedne strane u postupku, koji je pravičan, jednostavan i prilagođen prirodi klevete kao zasebne vrste delikta, zbog čega se i čini najprihvatljivijom opcijom za usvajanje.

LITERATURA

Knjige, članci

1. Alihodžić Jasmina, Duraković Anita., *Zakon o međunarodnom privatnom pravu u Bosni i Hercegovini – retrospektiva i perspektiva normativnog uređenja*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli, god. IX, br. 1., 2023.
2. Alihodžić, Jasmina, Meškić, Zlatan, Duraković Anita, „*Accepting EU Private International Law Standards into the Legal System of Bosnia and Herzegovina: What Can be Done While Waiting for Godot?*“, *LeXonomica*, vol. 11, no. 2, 2019.
3. Alihodžić Jasmina, *The general choice of law rule for non – contractual obligations according to Rome II Regulation*, *Human*, Vol. 4, Issue 1, 2014.
4. Bikić Abedin (2010.), *Naknada štete*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo
5. Čolaković Maja, Bubalo Lana, „*Građanskopravna odgovornost za klevetu u sudskoj praksi Bosne i Hercegovine*“, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 12/2014

6. Davis Phyllip Allan, „*The Defamation of Choice-of-Law in Cyberspace: Countering the View that the Restatement (Second) of Conflict of Laws is Inadequate to Navigate the Borderless Reaches of the Intangible Frontier*“, *Federal Communications Law Journal* 54, No. 2/2002
7. Handalić Šejla, „*Međunarodna nadležnost sudova u predmetima klevete*“, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, br. 30, god. 15, 2022.
8. Kunda Ivana, „*Uredba Rim II: Ujednačena pravila o pravu mjerodavnom za izvanugovorne obveze u Europskoj Uniji*“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, v. 28., br. 2., 2007.
9. Ljubić Anđela, „*Dokazivanje nematerijalne štete u slučaju klevete*“, Svarog, 2013.
10. Neethling, Johann (2006), *Personality rights*, u Smits Jan M., *Elgar Encyclopedia of Comparative Law*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA
11. Neethling, Johann, „*Personality rights: a comparative overview*“, *Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 38.2/2005
12. Nagy Csongor István, Szabò Sarolta, „*A way ahead toward a deeper integration EU PIL: the unification of the rules on violations of privacy and rights relating to personality*“, *Central and Eastern European Countries After and Before the Accession*. Vol 1/2011.
13. Meier François Michael, „*Unification of Choice-of-law Rules for Defamation Claims*“, *Journal of Private International Law*, vol. 12, no. 3, 2016.
14. Radolović Aldo, „*Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima*“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 27, br. 1/2016
15. Radolović Aldo, „*Specifični postupovnopравни problemi u zaštiti prava osobnosti*“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 63, no. 3 – 4/2013

16. Rumenov Ilija, „*Europeanisation of the Macedonian Private International Law – Legal Evolution of a National Private International Law Act*“, EU 2020 – lessons from the past and solutions for the future, vol. IV, 2020.
17. Shivi, „*Defamation laws and judicial intervention: a critical study*“, ILI Law Review, No. 1/2016
18. Varadi Tibor, *et.al.* (2016.), *Međunarodno privatno pravo*, Beograd
19. Veeder Van Venchten (1903), *History and theory of defamation law*, Columbia Law Review, s.l.
20. Vodinelić Vladimir (2003.), *Međunarodno privatno pravo ličnosti*, Fakultet za poslovno pravo, Beograd
21. Vrbljanac Danijela, „*Pravo mjerodavno za povrede prava osobnosti u novom ZMPP-U: Je li prihvaćeno rješenje najbolje?*“, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. X, 1/2019

Propisi

1. Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. jula 2007. godine o pravu koje se primjenjuje na vanugovorne obaveze („Rim II“) – Uredba Rim II, SL 199/40, 31.07.2007.
2. Zakon o međunarodnom privatnom pravu – ZMPP CG, „Službeni list CG“, br. 1/2014, 6/2014 - ispr., 11/2014 - ispr., 14/2014 i 47/2015 - dr. zakon
3. Закон за меѓународно приватно право – ZMPP SM, „Службен весник на РСМ“, бр. 32 од 10.2.2020 година
4. Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku – ZMPP SLO, „Uradni list RS“, št. 56/99, 45/08 – Zarbit in 31/21 – odl. US
5. Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima - ZRSZ, Službeni list SFRJ, br. 43/082 i br. 72/82 – 1645, Službeni list R BiH br. 2/92-5, 13/94-189

6. Zakon o obligacionim odnosima Federacije Bosne i Hercegovine – ZOO F BiH, „Sl. list SFRJ“, br. 29/1978, 39/1985, 45/1989 – odluka USJ i 57/1989, „Sl. list R BiH“, br. 2/1992, 13/1993 i 13/1994 i „Sl. novine FBiH“, br. 29/2003 i 42/2011
7. Zakon o zaštiti od klevete Federacije Bosne i Hercegovine – ZZK FBiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 19/03, 73/05
8. Zakon o zaštiti od klevete Republike Srpske – ZZK RS, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 37/01

Internet izvori

1. www.mpravde.gov.rs/obavestenje/6274/%20konacna
2. www.conflictoflaws.net/2020/the-most-modern-pil-act-in-the-western-balkans-north-macedonia/

CHOICE OF LAW FOR DEFAMATION DISPUTES IN BIH LEGISLATION: WHICH WAY TO GO?

Šejla Šećerović, Assistant Professor
University of Tuzla, Faculty of law

ABSTRACT

The focus of this paper is on the complex problem of resolving conflict of laws in defamation cases under the law of Bosnia and Herzegovina, with particular emphasis on analyzing and considering connecting factors. The inadequacy of the current solution for such disputes as set out in the Law on Resolving Conflicts of Laws with Regulations of Other Countries in Certain Relations, which was adopted from the former Yugoslavia, raises the question of the direction future reforms should take in Bosnia and Herzegovina. Since (almost all) other former Yugoslavia countries have abandoned the application of this Law, this paper aims to conduct a thorough comparative legal analysis of new solutions regarding defamation disputes. The goal is to provide a comprehensive overview of the current situation and propose directions for reform that would enhance legal certainty and improve the protection of citizens' rights.

While the first part of the paper is dedicated to the right to protection of reputation and honor as part of personality rights, and its regulation in Bosnia and Herzegovina along with a conceptual definition, the second part deals with its protection within the framework of Private International Law and the Law on Resolving Conflicts of Laws with Regulations of Other Countries in Certain Relations itself. The third part of the paper focuses on the abandonment of the application of this Law in other former Yugoslavia countries and analyzes new conflict of laws solutions for defamation disputes. Finally, the last part of the paper provides suggestions to the domestic legislator regarding the directions for future reforms in this area.

Key words: applicable law, defamation, reform, ZMPP

